

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Інститут філології

Т.І. Тверітінова

**ІСТОРІЯ
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ХІХ СТОЛІТТЯ**

ДОБА РЕАЛІЗМУ

Навчальний посібник для студентів

Київ — 2020

УДК: 821'06(100)(091)

T26

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 8 від 24 вересня 2020 року)

Рецензенти:

Свенцицька Е.М., завідувач кафедри слов'янської філології та журналістики навчально-наукового інституту філології та журналістики Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, доктор філологічних наук, професор;

Нагачевська О.О., директор Навчально-наукового інституту лінгвістики та психології Київського міжнародного університету, кандидат філологічних наук, доцент.

Тверітінова Т.І.

T26 Історія зарубіжної літератури XIX століття. Доба реалізму : навч. посіб. для студ. / Т.І. Тверітінова. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. — 424 с.

ISBN 978-617-658-094-2

Навчальний посібник «Історія зарубіжної літератури XIX століття. Доба реалізму» складається з теоретичної та практичної частини. Теоретична частина містить матеріал, який подається на лекціях і може бути використаний для самостійного опрацювання студентами. Практичний матеріал містить плани семінарських занять з інструктивно-методичними рекомендаціями, завданнями та списком літератури до кожної теми. У посібнику вміщено орієнтовні питання для семестрової форми контролю, списки художніх текстів та науково-методичної літератури, завдання та питання до модульно-контрольної роботи, орієнтовні питання до курсового заліку/екзамену. Для поглиблення знань про зазначений період наприкінці посібника розміщені літературознавчий глосарій та синхроністичні таблиці.

Посібник призначений для організації самостійної роботи під час вивчення означеного курсу.

Для студентів-філологів навчальних закладів вищої освіти, викладачів зарубіжної літератури та всіх, хто цікавиться літературою XIX століття доби реалізму.

УДК 821'06(100)(091)

ISBN 978-617-658-094-2

© Тверітінова Т.І., 2020

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

ПЕРЕДМОВА

XIX століття небезпідставно вважають золотим століттям світового письменства, адже в межах його виникли й утвердились два магістральні літературно-мистецькі напрями — романтизм і реалізм. У сучасній науці визначили хронологічні межі кожної доби: кінець XVIII — перша третина XIX століття — час романтизму, і період 1830-1880-х рр. — час розквіту реалізму, який поступово стає провідним напрямом у світовому мистецтві. Серед значних досягнень реалізму — розширення тематичного діапазону творів, реалістична конкретизація літературного героя, типізація характерів та суспільних явищ. Успадкувавши кращі традиції просвітителів і романтиків, активно відгукуючись на сучасні філософські та соціальні ідеї, реалісти, на відміну від романтиків, своє естетичне кредо висловлювали не у спеціальних маніфестах, а в художній структурі власних творів. Кореляція різних напрямів, проблеми наступництва перехідних епох, взаємовпливів і взаємозбагачень, які розглядаються на конкретному художньому матеріалі, визначають те основне коло питань, яке має засвоїти студент у процесі вивчення історії зарубіжної літератури зазначеного періоду.

Естетична програма кожного з письменників XIX століття створювалася протягом тривалого часу і корегувалась художньою практикою. Щоб зрозуміти світогляд М.В. Гоголя, Ф.М. Достоевського, Л.М. Толстого, Стендаля, О. де Бальзака, Г. Флобера, Ч. Діккенса, В.-М. Теккерея, сестер Ш. і Е. Бронте, Г. Бічер-Стоу, Марка Твена та інших письменників, необхідно зануритися в духовну сферу періоду бурхливого підйому суспільного руху в країнах Європи і Америки, осягнути глибину порушених ними соціальних проблем, різне їхнє трактування, критику, а то і заперечення явищ капіталістичного суспільства, що, врешті, зумовило заміну великих сподівань чималій мірі сприяло зміні великих сподівань і яскравій романтичній винятковості на втрачені ілюзії та прозаїчну повсякденність.

Завданням курсу «Історія зарубіжної літератури: доба реалізму» є:

- здійснення загального огляду розвитку літератур європейських країн і США;

- з'ясування філософських засад та естетичних принципів основних напрямів і течій для усвідомлення специфіки художніх творів в контексті літературного процесу ХІХ століття;

- дослідження контактних і генетичних зв'язків між літературними явищами і творами окремих письменників.

Навчальний посібник складається з основної частини і Додатків. В основній частині подається теоретичний матеріал, що є конспектом лекцій із зазначеного курсу. Практичний розділ містить плани, літературу та інструктивно-методичні рекомендації до семінарських занять; орієнтовні питання до семестрового заліку/іспиту; список рекомендованої художньої та науково-методичної літератури. У Додатках розміщено хрестоматійні матеріали, літературознавчий глосарій та синхроністичні таблиці.

Лекційний матеріал є теоретичним підґрунтям в процесі засвоєння історії зарубіжної літератури зазначеного періоду. Семінарське заняття побудоване за структурою: предмет дослідження, завдання, питання та методичні вказівки до них, література обов'язкова та додаткова, основні поняття з історії та теорії літератури. Неодмінною умовою засвоєння студентами історико-літературного курсу є ретельне прочитання художніх текстів, після чого необхідно опрацювати матеріал відповідного розділу в посібнику і рекомендованої критичної літератури.

У хрестоматійних матеріалах посібника пропонуються літературно-критичні праці сучасних дослідників (в тому числі й автора посібника), як-от: статті, уривки з монографій, а також висловлювання відомих діячів літератури та культури і фрагменти художніх творів. Для поглиблення знань та компетенцій студентів з теорії літератури та всебічного уявлення про ХІХ століття як добу реалізму в Додатках міститься літературознавчий глосарій і синхроністичні таблиці, матеріал яких сприятиме розширенню й уточненню характеристики суспільно-політичного та мистецького життя цього періоду.

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕДМОВА</i>	3
РЕАЛІЗМ ЯК ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ НАПРЯМ ХІХ СТОЛІТТЯ	5
РЕАЛІЗМ В РОСІЇ	27
РЕАЛІЗМ У ФРАНЦІЇ	51
РЕАЛІЗМ В АНГЛІЇ	87
РЕАЛІЗМ В США	113
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ	138
<i>Семінарське заняття № 1. Роман-трагедія Ф. М. Достоевського «Злочин і кара»</i>	138
<i>Семінарське заняття № 2. Роман Л. М. Толстого «Анна Кареніна»</i>	158
<i>Семінарське заняття № 3. «Батько Горіо» і «Гобсек» в контексті «Людської комедії» О. де Бальзака</i>	183
<i>Семінарське заняття № 4. «Пані Боварі» Г. Флобера як новий тип Реалістичного психологічного роману</i>	197
<i>Семінарське заняття № 7. Англійський реалістичний роман (на прикладі твору Ч. Діккенса «Домбі і син»)</i>	214
<i>Семінарське заняття № 8. «Дамська» версія англійського реалістичного роману</i>	229
<i>Семінарське заняття № 9. Специфіка американського реалізму в творчості Марка Твена (на матеріалі романів «Пригоди Тома Соєра» та «Пригоди Гекльберрі Фінна»</i>	259
ХРЕСТОМАТІЙНІ МАТЕРІАЛИ	270
ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО СЕМЕСТРОВОЇ ФОРМИ КОНТРОЛЮ	388
СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ	392
РЕКОМЕНДОВАНА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА	393
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ГЛОСАРІЙ	396
СИНХРОНІСТИЧНІ ТАБЛИЦІ	400

Навчальне видання

Тверітінова Тетяна Іванівна

**ІСТОРІЯ
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ХІХ СТОЛІТТЯ**

ДОБА РЕАЛІЗМУ

Навчальний посібник

За зміст та якість поданих матеріалів відповідає автор

У виданні з навчальною метою(п. 6 ст. 15, ст. 23 Закону України
«Про авторське право і суміжні права»)
використані ілюстрації, що містяться у відкритому доступі в Інтернет

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Заступник завідувача НМЦ видавничої діяльності,
відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*

Методист, редактор *О.А. Марюхненко*
Комп'ютерна верстка й технічне редагування *В.І. Скрябіна*
Художній редактор *Т.В. Нестерова*